

Posudek diplomové práce

BcA. Matouš Hejl

KOMPOZICE A KOMPUTACE

Úvahy o filosofii techniky v současné hudbě

Katedra skladby
Hudební a taneční fakulta AMU v Praze

Diplomová práce Matouše Hejla se snaží přinést několik úvah nad kompoziční praxí v digitálním systému, přičemž diplomantovým záměrem je zabývat se technikou a komputací ve vztahu k hudbě. Text je rozdělený do dvou kapitol: první představuje několik konceptuálních oblastí spjatých s filosofií techniky a médií, druhá se pak věnuje prvku náhody v algoritmické kompozici v podobě parafráze Knihovny z povídky Babylónská knihovna Jorge Luise Borgese. Následně diplomant představuje několik kompozičních situací na příkladu vlastních dvou skladeb *A Group of Four* a *Anamnesis*, díla, které zároveň představuje praktické vyústění diplomové práce.

Klíčovými tématy první kapitoly je odlišení *řemeslné a industriální modality*, dále se zde zabývá pojmy jako *proces exteriorizace*, *rozšířená kognice* nebo *augmentovaná inteligence*. Úvahy o kontinuitě lidské technicity pak mají za cíl podkryt specifický charakter digitálního počítače, kterým je možné vnímat například dynamickou kumulaci lidského myšlení, jak diplomant zmiňuje hned v úvodu své práce. Text první kapitoly je veden linií filosofie techniky v textech Gilberta Simondona a Bernarda Stieglera. V závěru první kapitoly – v podkapitole nazvané Logika algoritmů - se diplomant věnuje spekulacím o kompozičních významech umělé neuronové sítě.

Velmi oceňuji přístup, s jakým se Matouš Hejl do práce pustil v rámci svých filosoficky zaměřených úvah. Tak, jak jsem mohl diplomanta po dobu jeho studií na AMU poznávat, považuji tuto práci za reflexi jeho osobnosti, která - zdá se mi - upřímně hledá, polemizuje, experimentuje, pokládá si otázky o estetických a filosofických hodnotách. V této práci zejména oceňuji to, že se rozhodl riskovat a jít na pomyslnou hranici exaktních věd, filosofie a umění v kontextu hudby. V práci nacházím matematicko-filosofickou úvahovou strukturu, při které si pokládám otázku, zda se skladatel vůbec má do takovéto roviny pouštět ve chvíli, kdy si - z mého pohledu - není zcela jistý přesným významem terminologie, kterou přebírá.

Osobně se necítím být dostatečně kompetentní na to, abych se k oblasti terminologie v rámci této práce mohl etablovaně vyjádřit. Přesto si dovoluji podotknout následující výhrady:

- 1) Vzhledem k charakteru práce obecně postrádám pojmový aparát, který by velmi jasně zastřešil problematiku celkového výraziva a oblastí, odkud termíny diplomant přejímá, a jak s nimi v rámci své diplomní práce zachází. Konkrétní příklady objasním v následujících bodech.
- 2) Často vnímám nesouvislost textu a těžkopádné formulování určitých tezí. Jedním z příkladů je např. odstavec věnující se amplifikačnímu řetězci, který se stává přidruženým orgánem, *protézou lidského těla* (viz přelom str. 6 a 7). Dalším příkladem může být přirovnání partitury a nahrávky *k paměťovým ortézám* a posléze v té samé větě podotknutí faktu, kdy cituji *“narozdíl od analogových a digitálních končetin, čtení notového zápisu*

předpokládá, že příjemce jej umí rozklíčovat". Dovolím si citovat ještě následující odstavec: "V případě analogových a digitálních technologií je funkce kódování a dekódování svěřena strojům - magnetofon mechanicky čte zvukovou pásku, počítač čte datový soubor. Klíčovým je zde odsunutí původní instrumentality paměti, čímž se paměť sama transformuje a stává se více souborem informací o strojích než samotným 'úložištěm' vědění. Můžeme hovořit o sedimentaci znalostí či dovedností v technickém artefaktu."

Nechci nyní vyjímat diplomantovy úvahy mimo kontext. Poukazuji spíše na těžkopádnost textu, která je z mého pohledu způsobena především přejímáním určité terminologie z rozdílných oblastí (matematicko-fyzikální a lékařské) do kontextu diplomantova textu. Takových příkladů v první kapitole úvah nalezneme celou řadu. Z mého pohledu by tomuto problému pomohlo zřetelné vymezení pojmů a zmíněný terminologický aparát.

- 3) Dalším problémem terminologie je - z mého pohledu - absence odkazů k některým pojmům. Příkladem je např. kapitola věnující se filosofii *pharmakon*. Postrádám zde odkaz na původ a vysvětlení tohoto slova, na téže stránce následují *hypomnesis*, *anamnesis* případně *tekhné*. Diplomant sice tato slova vysvětluje, ovšem bez jasného vymezení vůči práci a odkazu na původ. To otevírá určitý druh spekulací a zmíněné těžkopádnosti textu. Dalším příkladem může být též neodkazování na pramen o původu anglického slova "compute" na str. 16 (např. Oxford Dictionary).
- 4) V první kapitole jsou sice uvedeny odkazy směrem k dílu Bély Bartóka (Music for Strings, Percussion and Celesta), Gustava Mahlera, Johanna Sebastiana Bacha, Ianisse Xenakise nebo Lejarena Hillera a sonda do jeho skladby Illiac Suite, která získala status první počítačem generované kompozice. Přesto, napříč první kapitolou úvah by mohlo být více takových praktických a velmi konkrétních příkladů směrem k oblasti hudební kompozice. Usnadnilo by to plynulost textu a práci více ukotvilo.
- 5) Výtku k formátování písma a okrajů práce považuji za redundantní, avšak podotýkám, že práce není kompatibilní s formální úpravou textu VŠKP podle odst. 1) čl. 4 Pokynu pro tvorbu a jednotnou úpravu vysokoškolských kvalifikačních prací na AMU (Výnos rektora č. 4/2006).

Napříč zmíněnými výhradami je diplomní práce podepřena celou řadou různých příkladů a citací, které sahají od současnosti až po Antické Řecko. Nacházím pestrou výbavu pramenů a literatury, se kterou diplomant pracoval. Z práce i z předložené kompozice je dále cítit, že téma je pro Hejla dlouhodobé. Škoda jen zmiňované ne-ukotvenosti celého textu zejména směrem ke sjednocení terminologie.

V závěru tohoto posudku je pro mě obtížné stanovit souhrnné hodnocení. Na jednu stranu je zvolené téma a jeho zpracování výborné, to myslím zejména na úrovni akademické půdy a oboru skladba, na kterém diplomant práci předkládá. Z diplomantovy úrovně je cítit patřičná znalost a hluboký vztah k informacím, ze kterých čerpá. Na druhou stranu nelze opomenout zmíněnou ne-ukotvenost textu se vztahem k terminologii a - z mého pohledu - absence většího množství analytických příkladů, a to zejména ve vztahu k hudbě.

Diplomantovu práci nemohu nijak zatracovat. Vážím si roviny a hloubky, do které se pustil. Věřím, že si byl vědom toho, že se ocitne tzv. na tenkém ledě, a přesto se rozhodl jít do rizika, že bude tzv. zakopávat. Práce nabízí nový terminologický svět s mezioborovým a interdisciplinárním přesahem. Z mého pohledu jde daleko nad hranici standardu magisterského studia v oboru

skladba, a to zejména v obsahu a kvalitě, kterou na české akademické půdě v posledních letech nacházím. Pokud bych měl jednoduše shrnout výše uvedené výhrady do jedné, postrádám kormidlo, tj. hudebně-estetickou předmluvu, která by jasně nastínila kontext s patřičnou terminologií, a která by více prohloubila celkový hudebně-analytický pohled.

Diplomovou práci považuji za zdařilou a doporučuji, aby byla považována za úspěšně splněnou, odpovídající stanoveným nárokům, a aby byla připuštěna k obhajobě.

Navrhuji stupeň hodnocení **B**.

V Rostokách 8. září 2018

MgA. Jan Trojan, Ph.D.